

Kitaaba Daani'el - Lakkoofsa Shantamii Lama

Raajii Raajii Duraan-Darbaa Mul'isu: Mul'ata Daani'elii fi Ka'umsa Mootummootaa

Jeff Pippenger
2024-01-16

Barreeffama darbe keessatti, Gaabri'eel guyyaa 1844 ragaa lama irratti hundaa'uun mirkaneessuuf xumura “dheekkamsa isa dhumaa” dhiheesse akka ta'e agarsiifneerra. Miilar “yeroo torba” Leewwota digdama ja'a keessaa, kan mootummaa Yihuudaa irratti raawwatame hubate ture; garuu kaayyoo fi walitti dhufeenya murtii “yeroo torbaa” kun mootummoota Israa'el kan kaabaa fi kan kibbaa lamaan irratti jedhu arguuf hin geenye. Inni lakkoofsa kudha sagal keessatti adda baafamuu “dheekkamsa isa dhumaa” sana yeroo tokko iyyuu hubate ta'uu isaa shakkii qaba; haa ta'u malee, akka waliigalaatti “dheekkamsi” sun “yeroo torbaa” akka ta'e shakkii tokko malee hubata ture. Ifni dheekkamsa jalqabaa fi isa dhumaa Palmonii tiin bara 1856 keessatti hiikame; garuu bara 1863 keessatti didame. Ta'us ergaan Miilar waa'ee “yeroo torbaa” sirrii ture, garuu daangeffamaa ture.

Miller hiikkaan xinnaa Roomaa waaqeffataa, kan Daani'el boqonnaa saddeet keeyyata kudha tokko keessatti waaqeffannaa Roomaa ol kaasee ol guddise sana, hin hubanne ture; sababiin isaas, Miller biratti “fudhachuu” jechuun yeroo sadiitti Daani'el keessatti argamu hundatti salphaatti “kaasuu” qofa ture. Haa ta'u malee, ergaan isaa ammas sirrii ture, jechuun garuu daangeffamaa ture.

Milerotaan “iddoo qulqulluu” lakkoofsa kudha tokkoffaa keessatti waaqeffannaa ormaa magaalaa Roomaa keessa jiru (Paantiyoonii) akka ta'e ni hubatanii turan; garuu afaan Ibrootaa bu'uurri ergaa isaanii irratti hundaa'e hin turre. Ergaan Miler yeroo raajii irratti xiyyeeffata ture. Seenaa keessatti iddoo ergaan isaanii itti banameen, Yunaayitid Isteetis mootummaa ja'ffa raajii Macaafa Qulqulluu akka ta'e akka hin argine isaan dhowwe; kana caalaa immoo, paaphaasummaa mootummaa shanaffaa raajii Macaafa Qulqulluu akka ta'e akka hin argine isaan dhowwe.

Seenaa isaan keessa jiraataniin dirqamaniiru; deebi'uu dhi'oo ta'ee Kiristoos ni dhufa jedhanii eegaa turan sanaan waliigaltee keessa raajiiwwan hojiirra oolchan, ni abdi kutatanis, garuu ergaan isaanii sirrii ture. Yommuu Gaabri'eel lakkoofsota kudha shan keessaa hanga digdamii torbaatti mul'ata lamaan sana hiika kennu, hubannoon Miiler mul'ata bal'aa mootummaawwanii isa lakkoofsota sagal keessaa hanga kudha lamaatti geengoo xiqqaa sana keessatti jijjiirama saalaa isaatiin bakka bu'amee ture hubachuu isa dhoorke. Miilerootonni hiika Gaabri'eel keessatti Roomaa qofa akka mootummaa lafaa afraffaa fi isa dhumaa ta'eetti argu.

Yommuu ani, jechuunis ani Daani'el, mul'ata sana argee hiika isaa barbaadetti, kunoo, fuula koo dura akka nama tokkotti kan fakkaatu tokko dhaabate. Sagalee namaas gidduu qarqara Ulai keessaa dhaga'e; innis waamee akkana jedhe: Gabr'el, namni kun mul'ata sana akka hubatu godhi. Innis iddoo ani dhaabadhutti naannoo dhufe; yeroo inni dhufes ani sodaadheen fuula koo irratti kufe; inni garuu akkana naan jedhe: Yaa ilma namaa, hubadhu; mul'atichi

yeroo dhumaa irratti ta'aatii. Yeroo inni natti dubbachaa turettis ani fuula koo lafa irratti gad ciisee hirriba cimaa keessa gale; inni garuu na tuqee ol na dhaabe. Akkanas jedhe: Kunoo, xumura dheekkamsaatti kan ta'u si beeksisa; dhumni isaa yeroo murteeffametti ta'aatii. Korbeessi hoolaa gaanfa lama qabu kan ati argite mootota Meedii fi Faares ti. Re'een dhiiraa rifeensa jabaadhaan haguugame sunis mootummaa Giriikii ti; gaanfi guddaan ija isaa gidduu jiru immoo mootii isa jalqabaa dha. Gaanfi sun erga cabee booddee, iddoo isaa afur ka'anii mul'atanitti, saba sana keessaa mootummaa afur ni ka'u; garuu humna isaa keessatti miti. Yeroo mootummaa isaanii isa boodaa keessa, yommuu irra-daddarboonni guutummaatti xumura ga'anitti, mootiin fuula jabaa qabu, dubbii dukkanaa hubatu, ni ka'a. Humni isaas guddaa ta'a; garuu humna ofii isaatiin miti; badiisa dinqisiisaa ni geessisa; ni milkaa'a, ni hojjetas; warra jaboo fi uummata qulqulluus ni balleessa. Ogummaa mala isaatiinis gowwoomsaan harka isaa keessatti ni milkaa'a; garaa isaatti of ol ni guddifata; nagaanis namoota baay'ee ni balleessa; Bulchaa bulchitootaattis ni ka'a; garuu harka malee ni caba. Mul'atichi galgalaa fi ganamaa kan dubbatame immoo dhugaa dha; kanaaf mul'ata sana cufi; inni guyyoota baay'eedhaaf ta'aatii. Anis Daani'el dadhabee guyyoota muraasaaf dhukkubsadhe; booddee garuu ka'ee hojii mootichaa hojjedhe; mul'atichaanis baay'ee dinqisiifadhe; garuu namni tokko iyyuu isa hin hubanne. Daani'el 8:15–27.

Yoo Daanyel mul'ata laga Ullaa'ii (amma raawwatamaa jiru sana) seenaa Baabilon keessatti argate iyyuu, mul'aticha keessaa mootummaa jalqabaa ni hafee jira. Inni boqonnaa lammaffaa fi torbaffaa keessatti mataa warqee fi leenca ta'ee dabalamee ture; garuu amala raajii kan Baabilon irraa fudhatamuu fi deebi'ee deebifamuu isaa boqonnaa saddeettaffaa keessatti ciminaan ibsame. Nebukadnezaar yeroo “yeroo torba”f namoota keessaa ari'ame, madaan du'aa kan phaaphaasummaa irratti dhufu fakkeessee ture; akkasumas kun waggoota torbaatama fakkeenya ta'an, kan sagaagaltuun Xiros irraanfatumtu fakkeesse. Daanyel boqonnaa saddeettaffaa keessatti, Baabilon mootummaa raajii Macaafa Qulqulluu keessaa irraanfatumte; mul'atichis Meedotaa fi Faaresota (hoolaa korbeessa) irraa jalqaba, isaanis Giriikiin (ree'een) itti aanan.

Mootummaan Aleeksaandarii Guddichaa mootummaa afuritti diigame; isaanis humna Aleeksaandarii caalaa gadi-aanaa turan; kunis akkuma boqonnaa torba keessatti qeerransa baallee afurii fi mataa afur qabuun bakka buufamee ture. Lakkoofsi afur, kaabaa, bahaa, kibbaa fi dhihaa keessatti bakka buufamee akka addunyaa guutuu agarsiisutti, addunyaa mara bakka bu'a. Lakkoofsa saddeetiin boqonnaa saddeetaa keessatti, afur beekamoon gara bubbee afurii samii ka'an. Boqonnaa torba keessatti baalleen afur Giriikii bubbee afurii boqonnaa saddeetaa wajjin wal simata; matootiin afur Giriikiis afur beekamoo wajjin wal simatu. Matootiin afurii fi afur beekamoon mootummaa afur mootummaa jalqabaa Aleeksaandarii irraa diigamanii bahan bakka bu'u; baalleen afurii fi bubbleen afuris immoo naannolee afur qoodamuu bakka bu'u. Garaagarummaan yaadichaa kun argamuu qabaachuun isaa barbaachisaa dha; sababiin isaas inni mormii tokko kan Miilaarotaan hubannaa aadaa Pirootestaantotaa waa'ee mootummaa afraffaa Roomaa irratti qaban agarsiisa.

Gabatee Habaaquuq irratti, kan kaartota jalqabaa bara 1843 fi 1850n bakka buufaman irra, fakkeenya tokko qofa jira kan hojii raajii tokko hin ibsine; inni immoo garaagarummaa mataawwan afurii fi warra beekamoo, akkasumas qoochoowwan afurii fi qilleensota afurii wajjin wal qabata.

Dhugaa Roomaan mootummaa afraffaa raajii Macaafa Qulqulluu ta'uu isaa dhoksuuf, Seexanni hiika dhugaa yookaan sobaa mataawwan afurii fi warra beekamoo, akkasumas qoochoowwan afurii fi qilleensota afurii irratti falmii tokko galche. Seexanni kana akkasitti godhe, sababni isaas kitaabni Daani'el ifatti akka ibsutti, kitaaba Daani'el keessatti mallattoon tokko adda ta'e mul'ata sana hundeessu jira. Ragaan mallattoo sana hundeessu keessaa kutaan tokko mataawwan afurii fi warra beekamoo, akkasumas qoochoowwan afurii fi qilleensota afurii keessa jira.

Pirootestaantonni ilaalcha Seexana irraa madde falmii kana irratti cimsanii qabatan; falmiin kunis seenaa Milleraayitii keessatti baay'ee barbaachisaa waan tureef, isaan kaarticha irratti falmii sana eeran. Humni mul'ata "chazon" jedhu kitaaba Daani'el keessatti hundeessu "saamtota saba keetii" jedhamuun adda baafama; Pirootestaantonni humna sana akka mootota Sooriyaa baay'ee dheeraa keessaa tokko kan maqaan isaa Antiochus Epiphanes ta'eetti adda baasan; Millern immoo akka Roomaatti adda baase.

Yeroo sanattis namoonni baay'een mootii kibbaatiin ni ka'u; akkasumas saamtotni saba keetii mul'ata sana dhaabuuf of ol in kaasuu; garuu ni kufu. Daani'el 11:14.

Antiokus mootota keessaa tokko ture; innis hidda mootota tokkoo keessaa dhufe; mootummaan isaanii keessaa immoo mootummaa afur keessaa tokko irraa bu'e; mootummaa afran kan mootummaan Aleksaandar itti diigamee qoodame keessaa tokko. Geeseen xiqqaan kan Daani'el boqonnaa saddeet, lakkoofsa sagalii keessatti ibsame, mootummaa Aleksaandar booddee ka'e; lakkoofsi sagaliis, "isaan keessaa tokko keessaa geesiin xiqqaan ba'e" jedha.

Isaan keessaa tokko irraa gaanfi xinnoon tokko ba'e; innis gara kibbaatti, gara bahaatti, fi gara biyya miidhagduu sanaatti guddaa baay'ee ta'e. Daani'el 8:9.

Falmiin ijoo, Roomiin mul'ata sana ni hundeessiti moo mootii Suuriyaa laafaa fi baay'ee xiqqaa ta'etu mul'ata sana hundeessa, falmii kana illee of keessatti qabata; jechuunis humni gaanfa xinnoo sun gaanfoota afran keessaa tokko irraa dhufe moo qilleensota afran keessaa tokko irraa dhufe jedhu. Kun falmii guddaa miti; seenaa fi raajiin ifatti agarsiisu Roomiin sanyii mootummaa Giriikii irraa akka hin taane, garuu Roomiin humna haaraa akka taate. Yoo Roomiin mootummaa afraffaa taate, yeroo sana "isaan keessaa tokko" jedhu lakkoofsa sagal keessatti, qilleensota afran yookaan baallee afran keessaa tokko ta'uu qaba. Yoo inni Antiokas Epifaanes ture, inni gaanfa Suuriyaa irraa dhufe.

Warri Milleroota "saamtota saba kee" jedhamee bakka buufame sun Kiristoositti ka'a jedhamuu isaa adda baasanii turan.

Akkasumasaaniinis, innillee harka isaa keessatti milkeessa; garaa isaa keessattis of guddisata, nagaadhaanis namoota baay'ee balleessa; bulchitoota hundumaa irratti illee ni ka'a; garuu harka malee ni caccaba. Daani'el 8:25.

"Bulchaan Bulchaa" jechuun Kiristoos dha; Antiokuus Epifaanes immoo Kiristoos dhalachuu isaa irraa yeroo dheeraa dura jiraate; kanaafuu Milerota kun dhugaa kana chaartii bara 1843 irratti akeekkachiisan. Chaartii sana irratti guyyaa 164 jedhamu dabalaniiru; kun garuu dhugumaan wabii Macaafa Qulqulluu hin qabu; mallattoo qofa ture, isa Milerii fi barattoota amanti Pirootestaantii

gidduutti mootummaa afraffaa irratti falmii ture sana hiika isaa agarsiisu. Chaartii irratti cinaatti waggaa “164” jedhuun, “Du’a Antiokuus Epifaanes, inni eeyyee Bulchaa bulchotaa irratti hin kaane; sababiin isaas inni Bulchaan bulchotaa dhalachuu isaa dura waggaa 164 du’ee ture” jechuun barreessan.

Har’a Adventizimi akka barsiisuutti, “saamtoonni saba keetii” jechuun Antiochus Epiphanes dha; akkuma Pirootestaantizimi gantuu barsiisutti; kun immoo, “chaartiin 1843 harki Gooftaa isa qajeelcheera, kanaafis jijjiiramuu hin qabu” jechuun waxyi galmeesse iyyuu. Millerootni mootichi fuula jabaa qabu Roomaa akka ta’e beeku turan; kanaaf barsiisa seexanaa isa dandeettii mul’ata “chazon” hundeessuu laamshessu sanaan hin raafamne. Macaafni Qulqulluun ifatti ni dubbata: mul’anni yoo hin jirre, sabni ni bada.

Bakka mul’anni hin jirretti, sabni ni badu; inni seera eegu garuu gammadaa dha. Fakkeenya 29:18.

Mul’anni Solomoon lakkoofsa kana keessatti adda baase mul’ata “chazon” ti; inni immoo Daani’el boqonnaa saddeet lakkoofsa kudha sadii keessatti mul’ata waaqeffannaa butaa fi paapalizimii iddoo qulqulluu fi loltoota miidhuun gadi dhiitanii agarsiisu dha. Miileerotaaf humnoonni balleessan lamaan sun mootummaa afraffaa raajii Macaafa Qulqulluu bakka bu’u turan; mootummaa afraffaa Roomaa (saamtoota saba keetii) yoo hin hubatin ta’e, mul’ata sana hundeessuu hin danda’an turan. “Saamtoonni saba keetii” jedhaman Daani’el boqonnaa kudha tokko lakkoofsa kudha afur keessatti, mootii kibbaatti ka’uuf, of ol kaasuuf, mul’ata sana hundeessuuf, achiis kufuuf turan. Roomaan amala sana hunda raawwate.

Boqonnaa torbaffaa keessatti, mootummaa afraffaan addatti mootummaa isa dura turan irraa “garaagara” ta’uu isaatiin beekameera.

Kana booddee sanaa ani mul’ata halkan keessa arge; kunoo, bineensi afraffaan tokko mul’ate; inni sodaachisaa, naasisaa, humna guddaadhaanis kan guutame ture; ilkaan sibiilaa gurguddaa qaba ture; ni nyaata ture, ni caccabsas ture, hafte immoo miilla isaatiin ni dhiita ture; bineensota isa dura turan hundumaa irraa adda ture; gaanfa kudhanis qaba ture.... Sana booddee dhugaa bineensa afraffaa sanaa beekuu nan barbaade; inni warra kaan hundumaa irraa adda ture, baay’ee sodaachisaa; ilkaan isaa sibiila, qeensa isaa immoo naasaa ture; inni ni nyaata ture, ni caccabsas ture, hafte immoo miilla isaatiin ni dhiita ture; akkasumas waa’ee gaanfa kudhan sanaa kan mataa isaa irra turan, fi waa’ee kan biraa isa keessaa ba’e, isa duratti sadiin kufan sanaa; jechuunis waa’ee gaanfa sanaa kan ija qabu, afaanis waan gurguddaa baay’ee dubbatu, ilaalchi isaas hiriyoota isaa caalaa jabaa ta’e sanaa. Daani’el 7:7, 19, 20.

Mootummaan afraffaan Daani’el boqonnaa torbaa keessatti ibsame sun, mootummaa isa dura turan irraa “adda” ta’uu isaa yeroo lama ifatti ibsameera. Yoo “gaanfi xinnaan” lakkoofsa sagalii keessatti ibsame sun salphaatti dheerina gaanfa Suuriyaa (Antiokhus Epifaanes) qofa ta’e, inni adda hin ta’u ture. Boqonnaa torbaa keessatti bineensota Roomaa dura turan jechuun leenca, orsaa fi qamalee ture; isaan hundinuu bineensota dhugumaan uumama keessatti argaman turan. Garuu yeroo bineensa afraffaa ilkaan sibiilaa fi quboota sibiila diimaa qabu sana irratti ga’etti, Daani’el bineensa uumamaa keessaa tokko illee bineensa sodaachisaa nyaatee balleessu sana bakka bu’u

akka jiru hin beeku ture. Inni adda ture. “Gaanfi xinnaan” lakkoofsa sagalii keessatti ibsame sunis, keessaa tokko irraa jechuun naannoowwan bubbee afuriinii fi qoochoowwan afuriin bakka bu’aman keessaa tokko irraa ba’e malee, gaanfota keessaa tokko yookaan warra beekamoo keessaa tokko irraa hin baane.

Daani’el boqonnaa saddeet keessatti, “bara mootummaa isaanii isa boodaa keessatti, yeroo warri yakka hojjetan guutummaatti fixamanitti, mootichi fuula cimaa qabu, kan dubbii dukkanaa hubatu, ni ka’a” jedha. “Bara mootummaa isaanii isa boodaa” sana keessatti (Giriik, isa mootummaa afuritti bittinnaa’ee ture), yeroo “warri yakka hojjetan guutummaatti fixaman” sana keessatti, mootichi haaraan tokko ni ka’a.

“Sabni tokko kan masaraa gochaatti dhufe hundi, akka inni kaayyoo Eegduu fi Qulqullichaa sana guutuuf ta’uu isaa mirkaneessuuf, bakka isaa lafa irratti akka qabatu eeyyamameera. Raajii jechuun ka’umsaa fi guddina mootummaawwan gurguddoo addunyaa—Baabilon, Meedoo-Pheersiyaa, Giriikii, fi Roomaa—hordofee agarsiiseera. Isaan keessaa tokkoon tokkoon isaanii, akkuma saboota humna isaanii gadi aanaa ta’e wajjin ta’e, seenaa of irraa deebi’eera. Tokkoon tokkoon isaanii yeroo qorumsaa isaanii qabataniiru; hundinuu kufaniiru, ulfinni isaanii badeera, humni isaaniis irraa deemeera.” Prophets and Kings, 535.

Xumura mootummaa Giriikii (“yeroo dhumaa”) keessatti, yeroo koobbiin yeroo isaanii kan qorannoo jala itti tursiifaman guutame (“yeroo warri yakka hojjetan guutummaatti guutanitti”), “mootiin fuula hamaa” tokko ni ka’a. Mootiin sun “jecha dukkanaa” ni hubata; sababiin isaa inni afaan guutummaatti adda ta’e, afaan mootummaa isa dura ture kan Giriikii yookaan afaan Ibraayisxii Yihudootaa irraa adda ta’e ni dubbata; inni afaan Laatiin ni dubbata. Mootummaan sun Museedhaan akka saba goolii waggoota 66 hanga 70 A.D. fidu ta’etti adda baafamee ture; achitti, wantoota biroo gidduudhaan beelli akkas sodaachisaa turetti Yihudoonni of baraaruuf ijoollee ofii isaanii nyaatan.

Ati baay’ina waan hundumaa gidduutti gammachuu fi qalbii gammachuun Waaqayyo Gooftaa kee tajaajiluu diddeef, kanaaf diina kee isa Waaqayyo sitti ergu beelaan, dheebuun, qullaa ta’uun, waan hundumaa dhabuu keessatti ni tajaajilta; innis hamma si balleessutti morma kee irratti waanjoo sibiilaa kaa’a. Waaqayyo saba fagoorraa, daarii lafaa irraa, akkuma ijaalli saffisaan barrisu tokko sitti fida; saba afaan isaa ati hin hubanne; saba fuula jabaa, isa maanguddoo hin kabajne yookiis dargaggootaaf tola hin oolle. Innis hamma ati badduttutti ija loon keetii fi ija lafa keetii ni nyaata; innis hamma si balleessutti midhaan, wayinii, zayitii, horii loon keetii irraa dabalata, yookiis bushaayee hoolota keetii siif hin hambisu. Innis hamma dallaan kee ol dheeraa fi jabaan, isa ati itti amanatte, biyya kee hundumaa keessatti diigamutti karra kee hundumaa keessatti si marsa; biyya kee hundumaa keessatti, isa Waaqayyo Gooftaan kee siif kenne hundumaa keessatti, karra kee hundumaa keessatti si marsa. Ati immoo yeroo marfamuu sanaa fi rakkina diinoonni kee ittiin si dhiphisan keessa, foon ilmaan keetii fi intaloota keetii, jechuunis ija qaama mataa keetii isa Waaqayyo Gooftaan kee siif kenne ni nyaatta. Keessa Deebii Seeraa 28:47–53.

Daani’el boqonnaa lama keessatti mootummaa afraffaan “sibiilaan” bakka buufame; Museenis “saba” tokko kan Yihudoota irratti “qodaa sibiilaa” kaa’u beeksise. “Sabni” sun Yihudoota “ni

balleessa” ture; innis akka risaa ariifataadha; risaanis mallattoo Roomaa dha. Innis “saba” “afaan isaa ati hin hubanne” ta’a; afaan isaas Yihudootaaf “jechoota dukkanaa’oo” ta’a ture. Innis “saba fuula cimaa qabu” ta’a; kunis Daani’el boqonnaa saddeet keessatti “mootii fuula cimaa qabu” jedhamee ibsameera. “Marfamuu” Yerusaaalem keessatti immoo Yihudoonni “ilmaan isaanii dhiiraa fi dubaraa” nyaatan.

Miller humna warraaqsa Museen dursee dubbate sana akka humna Roomii warraaqsa ta’e ni beeke; akkasumas akka mootummaa afuraffaa “sibiilaa” kan Daani’el boqonnaa lama keessatti ibsamee fi akka “saba” afaan Laatiin dubbatu, afaan Ibrootaa yookaan afaan Giriikii miti, ta’etti ni hubate. Miller raajii Macaafa Qulqulluu keessatti mootummaa afuraffaa fi mootummaa shanaffaa gidduutti addaan baafannaa hin godhin; isaaf isaan lachanu salphaatti Roomii qofa turan. Kanaaf, erga Roomiin warraaqsa lakkoofsa digdamii sadii keessatti ol dhaabbatee booddee, addaan baafannaa lakkoofsa digdamii afur keessatti bakka bu’ame arguuf hin dandeenye. Mul’ata keessatti gaanfi xinnaan lakkoofsota sagal irraa kaasee hanga kudha lamaatti dhiiraa irraa dubartii, dubartii irraa dhiiraatti, dhiiraa irraa dubartiitti deddeebi’aa ture; lakkoofsi digdamii sadiis amala raajii Roomii warraaqsa adda baasa; hiikni Gabri’eel lakkoofsa digdamii afur keessatti kennus gara Roomii dubartiitti jijjiirama. Humni lakkoofsa digdamii afur keessa jiru “humna guddaa” qabaachuuf ture, “garuu humna ofii isaatiin miti; innis haala dinqisiisaatiin ni balleessa, ni milkaa’a, ni hojjeta, namoota jajjaboo fi saba qulqulluus ni balleessa.”

Roomiin Phaaphaas humni waraana Roomii buttaa ta’e akka kennamuuf ture; innis bara kuma tokkoo dhibba lamaa fi jahaatama, jechuunis waggaa 538 irraa jalqabee hamma 1798tti, saba Waaqayyoo ni balleessa ture. Inni “dinqisiisaan” ni balleessa; sababni isaas inni bineensa guutuun addunyaa “booda dinqisiifatu” sana ta’ee, humna dheekkamsi jalqabaa kan “murtaa’ee” ture hamma bara 1798tti raawwatamutti “hojjechaa ni milkaa’a” ture.

Achiis keessatti digdamii shanaffaatti Gaabri’el sochii ol-ka’insaa fi gadi-bu’insaa isa aayatawwan inni Daani’eliif hiikaa ture keessatti hundeesse sana itti fufa; ammassis Roomaa waaqeffataa waaqolii baay’ee, kan gosa “tooftaa” garaa garaatiin mootummaa isaa walitti qabe, akkuma seenaa barreessitoonni hundi ragaa baasanitti, ni dubbata. “Malaan” Roomaa waaqeffataa waaqolii baay’ee saboota mootummaa isaa guddachaa turetti makaman akka ta’an kakaasuu ture; mootummaa sanas humna waraanaa qofaatiin kanneen duraan ijaaraman irraa adda ta’een, waadaa nagaa fi badhaadhinaatiin ijaare. Roomaan waaqeffataa waaqolii baay’eessis “Aangoo Bulchitoota hundaatiin mormuudhaaf dhaabachuu” ture; akkuma yeroo Kiristoosin fannoo Qolqaataa irratti kaa’etti godhe sana.

Ergasii kanaan, Gaabri’el mul’ata lama inni Daani’eeliif hiikaa ture ni ibsa; innis mul’ata “mareh” isa mul’achuu, jechuun guyyaa kuma lamaa fi dhibba sadii, dhugaa akka ta’e adda baasa; akkasumas mul’ata “chazon” isa mana qulqullummaa fi loltoota Roomaa waaqeffannaa tolfamaa fi Roomaa paaphaasaatiin miidhamanii gaditti ukkaamamanii ture “cufamuu (chappeffamuu)” akka qabu, “guyyoota baay’eedhaaf” jedhee ibsa (hamma yeroo dhumaatti, bara 1798tti).

ତା’ପରତେ ଦାନିଏଲ କିଛି ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅସୁସ୍ଥ ରହିଲେ, ଏବଂ ପରତେ ପୁନର୍ବାର କାମକୁ ଫେରିଲେ; କିନ୍ତୁ ସତେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ “march” ଦର୍ଶନକୁ ବୁଝିପାରିନଥିଲେ, ଯଦିଏତେ ସତ୍ତ୍ୱେ ଦର୍ଶନକୁ ତା’ଜୁକୁ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ

ଗର୍ବିଏଲ୍‌ଙ୍କୁ ଆଜ୍ଞା ଦିଆଯାଇଥିଲା। ସହେ କାରଣରୁ ନବମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଗର୍ବିଏଲ୍ ପୁନର୍ବାର ଫରେଆସିବେ, “mareh” ଦର୍ଶନକୁ ଦାନିଏଲ୍‌ଙ୍କୁ ବୁଝାଇବାର ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସମାପ୍ତ କରିବା ପାଇଁ।

Daani’el boqonnaa sagalaffaa keessatti, Daani’el Dubbii raajii qorachaa ture; barreeffamoota Musee fi Ermiyaas keessaa hubannoo argate. Ermiyaas boojuu inni keessa ture sun waggaa torbaatama akka turu ifatti ibsee ture.

Lafti kun hundi biyya kanaa guutuun onaa fi waan nama dinqisiisu ta’a; saboonni kunis waggaa torbaatama mootii Baabylon tajaajilu. Yommuu waggoonni torbaatamni sun guutaman immoo, ani yakka isaanii irraa kan ka’e mootii Baabylonii fi saba sana, jedha Waaqayyo, akkasumas biyya Kaldootaa adaba; onaa bara baraa ishee nan godha. Ermiyaas 25:11, 12.

Akka Museetti, booji’amni biyya diina keessaatti ta’u yeroo biyyattiin Sanbatoota ishee itti gammadditu wajjin wal sima.

Ani biyya sana onaa nan godha; diinonni keessan kan achi keessa jiraatanis isheetti ni dinqisiifatu. Isinis saboota ormaa gidduutti nan bittinneessa; billaa isin duukaa nan baasa; biyyin keessan onaa taati, magaalonni keessanis ni diigamu. Ergasii biyyattiin hamma onaa taatee isin biyya diinota keessanii keessa jirtanitti Sanbatoota ishee ni gammaddi; yeroo sanatti biyyattiin boqonnaa ni argatti, Sanbatoota ishees ni gammaddi. Hamma isheen onaa taatetti ni boqotti; sababni isaas isin yeroo ishee irra jiraattanitti Sanbatoota keessaniin isheen boqonnaa hin arganne ture. Lewwota 26:32–35.

Daani’el dubbii raajii Waaqayyoo keessaa, ragaa namoota lamaatiin, yeroo ummanni Isaa gara biyya diinaatti bittinnaa’anii turanitti, lafti sanas Sanbatoota ishee akka itti gammadditu hubatee ture. Inni waa’ee waggoota torbaatamaa Ermiyaas ilaalchisee waan barreessaan Seenaa Baraa hubate sana hubatee ture.

Warra qilichaan baqatte hunduma inni Baabylonitti booji’ee geesse; isaanis hamma mootummaan Faares bulchuu jalqabetti isaafii ilmaan isaatiif hojjettoota ta’anii turan; kunis dubbiiin Waaqayyo afaan Ermiyaasiin dubbate akka raawwatamuuf ture; laftis Sanbata ishee akka argattutti hamma turte. Yeroodhuma lafti onsamtee ciiste hunduma keessatti Sanbata eeggate; kunis waggoota torbaatama guutuuf ture. Amma waggaa jalqabaa mootummaa Qiros mooticha Faares keessa, dubbiiin Waaqayyo afaan Ermiyaasiin dubbate akka raawwatamuuf, Waaqayyo hafuura Qiros mooticha Faares kakaase; kanaaf inni mootummaa isaa hunda keessatti labsii baase, akkasumas barreeffamaanis ni maxxanse; akkana jedhe: “Qiros mootichi Faares akkana jedha, ‘Waaqayyo Gooftaan mootummaa samiiti, mootummaa biyya lafaa hundumaa anaaf kenneera; innis Yerusaalem, ishee Yihudaa keessa jirtu keessatti mana isaaf akka ijaaru na ajajeera. Egaa saba isaa hunda keessaa eenyutu isin keessaa jira? Waaqayyo Waaqni isaa isa wajjin haa ta’u; innis ol haa ba’u.’” 2 Seenaa Bara 36:20–23.

ଡାନିଏଲ ବୁଝିଥିଲେ ଯେ, ଯେତେବେଳେ ଦଶେ ଡାହାର ସର୍ବାଧିକ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଶତ୍ରୁଙ୍କ ଦଶେରେ ଯିରମିୟାଙ୍କ ସତ୍ତର ବର୍ଷର ଛିଡ଼ରାହୁଏ, ଲବୋୟ ପୁସ୍ତକ ଛବିଶର “ସାତ ଗୁଣ” ଶାପ ଉପରେ ଆଧାରିତ ଥିଲା; ଏବଂ ସହେ ବୁଝାମଣା ପୂର୍ବେ ଆଜ୍ଞାପାଳନରେ, ଯମୋନେ ଶକ୍ଷେରେ ନିଜମାନଙ୍କର ଛିଡ଼ରାହିବା ଅବସ୍ଥା ପୂର୍ବେ ସତତେନ ହୁଅନ୍ତି ସମୋନଙ୍କ ପାଇଁ ସଠାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଆଜ୍ଞାକ୍ରାନ୍ତ ପୂର୍ବକାରକୁ ସେ ପୂରଣ କଲେ।

Warra isin keessaa hafan immoo, ani biyya diinota isaanii keessatti garaa dadhabbii isaanitti nan erga; sagaleen baala sochoofame illee isaan ari'a; isaan akka warra goraadeedhaa baqatanitti ni baqatu; namni isaanii ari'u tokko illee utuu hin jirre ni kufu. Isaan, akka waan goraadee duraa jiranii, namni tokko illee isaan ari'u utuu hin jirre, wal irratti ni kufu; isin immoo diinota keessan dura dhaabachuuf humna hin qabdan. Isin saboota gidduutti ni baddu; biyyi diinota keessanii immoo isin ni nyaatti. Isin keessaa warri hafan immoo biyya diinota keessan keessatti cubbuu isaanii keessatti ni manca'u; akkasumas cubbuu abbootii isaanii keessaas isaanii wajjin ni manca'u. Yoo isaan jal'ina isaanii, jal'ina abbootii isaanii, yakka isaan natti yakkan, akkasumas waan isaan ana wajjin faallaa adeeman sana himatan; ani illee isaan wajjin faallaa akka adeeme, biyya diinota isaanii keessattis akka isaan seensise yoo himatan; yoo sana booda garaan isaanii sun yeroo sana hin qabne sun gadi of deebise, adabbii jal'ina isaanii illee yoo fudhatan; yeroo sana ani kakuu koo Yaaqoob wajjin gale nan yaadadha; kakuu koo Yisihaaq wajjin gale illee nan yaadadha; kakuu koo Abrahaam wajjin gale illee nan yaadadha; biyya illee nan yaadadha. Biyyi immoo isaanii irraa dhiifamtee, yeroo isheen isaan malee onte jirtutti Sanbatoota ishee ni gammaddi; isaan immoo adabbii jal'ina isaanii ni fudhatu; sababii murtii koo tuffataniif, eeyyee, sababii lubbuun isaanii seera koo jibbitteef. Haa ta'u malee, kana hundumaa keessatti, yeroo isaan biyya diinota isaanii keessatti jiranitti, ani isaan guutumaan guutuutti balleessuuf, kakuu koo isaan wajjin gale cabsuuf, isaan hin gatadhu, yookaan isaan hin jibbu; ani Waaqayyo Waaqa isaanii ti. Garuu ani isaanii jedhee kakuu abbootii isaanii nan yaadadha; isaanis akka ani Waaqa isaanii ta'uuf, saboota fuulduratti biyya Gibxii keessaa baase. Ani Waaqayyo dha. Kun seerota, murtiiwwanii fi heerawwan Waaqayyo harka Museetiin Tulluu Siinaa irratti ofii isaa fi Israa'eloota gidduutti godhe dha. Lewwota 26:36-46.

ኣብ ምዕራፍ ትሽዓተ ዝርከብ ጸሎት ዳንኤል፡ ንኹሉ እቲ ምኽሪ ናይቶም ኣብ ምድሪ ጸላኢ ተብቲኖም ዝረኽቡ ዘለዉ ይኣልይ እዩ። እቲ ጸሎት ምስ ጸሎቱ ኣብ ምዕራፍ ክልተ ክሰማማዕ ኣለዎ፣ ምኽንያቱ ብሓባር ጸሎት እቶም ኣብ ራእይ ምዕራፍ ዓሰርተ ሓደ ዝተገልጹ፣ ኣብ ኣደባባይ እታ ዓባይ ከተማ ሰዶምን ግብጽን ሞይቶም ዝነበሩ፣ ንሳቶም ውን ከም ዝተበተኑ ዝረኽቡ እዮም። ዳንኤል ጸሎቱ ክውድእ ከሎ፣ ብርክል እቲ “mareh” ራእይ ንምብራህ ዝጀመሮ ስራሕ ክፍጽም ይምለስ፣ ከምቲ መንፈስ ቅዱስ ንኸልተ ምስክራት ናይ ራእይ ምዕራፍ ዓሰርተ ሓደ ክፍጽም ዝደለ እዩ።

Ani an dubbachaa, kadhadaa, cubbuu koo fi cubbuu saba koo Israa'el himachaa, gaara qulqulluu Waaqa kootiif kadhannaa koo fuula Waaqayyo Waaqa koo duratti dhi'eessaa utuun jiruu; eeyyee, ani kadhannaa keessatti dubbachaa utuun jiruu, namichi Gabri'el inni ani jalqaba mul'ata keessatti arge sun saffisaan balali'uuf ergamee yeroo aarsaa galgalaa na tuqe. Innis na beeksise, na wajjin dubbate, akkanas jedhe, Yaa Daani'el, ani amma siif hubannaa fi qalbeeffannaa kennuuf dhufeera. Daani'el 9:20-22.

Nutti aanee keessatti qorannaa kana itti fufna.

“Bara Baabilon kufatii dura yeroo gabaabaa keessatti, Daani'el raajiiwwan kana irratti xiinxalaa turee yeroo sanaaf hubannaa argachuuf Waaqa kadhachaa turetti, mul'atawwan walitti aanan mootummaawwan ka'uu fi kufuu isaanii ilaalchisee isaaf kennaman. Mul'ata isa jalqabaatiin, akkuma boqonnaa torbaffaa kitaaba Daani'el keessatti galmeeffametti, hiikni isaaf kenname; ta'us garuu wanti hundinuu raajichaaf ifa hin ta'in. ‘Yaadawwan koo baay’ee na

dhiphisan,’ jedhee waa’ee muuxannoo isaa yeroo sanaa barreesse, ‘fuulli koos na keessatti jijjiirame; ani garuu dubbicha garaa koo keessatti nan tursiise.’ Daani’el 7:28.

“ከሌላ ራእይ በኩል በፊት የሚፈጸሙት ክስተቶች ላይ ተጨማሪ ብርሃን ተሰጠ፤ ይህም ራእይ በተፈጸመ መጨረሻ ዳንኤል ‘አንድ ቅዱስ ሲናገር ሰማ፡ ሌላም ቅዱስ ለዚያ የተናገረው ቅዱስ፡- ራእይ እስከ መቼ ይሆናል? አለው’ ብሎ ሰማ። ዳንኤል 8:13። የተሰጠው መልስ፡ ‘እስከ ሁለት ሺህ ሦስት መቶ ማታና ጥዋት፤ ከዚያም በኋላ መቅደሱ ይነጻል’ (ቁጥር 14) እጅግ አስጨነቀው። የራእዩን ትርጉም ለማወቅ በትጋት ፈለገ። በኤርምያስ በኩል እንደ ተነገረው የሰባ ዓመት ምርኮኝነት ከእነዚያ ሁለት ሺህ ሦስት መቶ ዓመታት ጋር ያለውን ግንኙነት፡ ይኸውም በራእይ የሰማይ ጎብኚ የእግዚአብሔር መቅደስ ከመንጻቱ በፊት እንዲያልፍ እንደሚገባ የገለጸውን፡ ሊያስተውል አልቻለም። መልአኩ ገብርኤል በከፊል ትርጓሜ ሰጠው፤ ነገር ግን ነቢዩ ‘ራእይ ... ለብዙ ቀናት ይሆናል’ የሚለውን ቃል በሰማ ጊዜ ተደነገጠና ወደቀ። ‘እኔ ዳንኤል ደክሜ ለጥቂት ቀናት ታመምሁ’ ሲል ስለ ልምዱ ይመዝግባል፤ ‘ከዚያም በኋላ ተነሥቼ የንጉሡን ሥራ አደረግሁ፤ በራእዩም ተደነቅሁ፡ ማንም ግን አላስተዋለውም።’ ቁጥሮች 26, 27።”

“Daani’el amma Israa’eliif ba’aa baatee utuu jiruu, raajiiwwan Ermiyaasin dubbifaman ammas haaraan qorate. Isaan baay’ee ifa turan—hamma inni dhugaa ba’umsa kana kitaabota keessatti galmeeffame irraa ‘lakkoofsa waggoota, isa dubbii Waaqayyoo gara Ermiyaas raajichaatti dhufe, akka Inni diigama Yerusaaalem keessatti waggaa torbaatama guutuuf’ hubatutti.”
Daani’el 9:2.

“Amantii isa raajii mirkanaa’aa irratti hundeeffameen, Daani’eeliin abdiwwan kana saffisaan raawwatamuu isaanii akka ta’uuf Gooftaa kadhate. Ulfinni Waaqayyoo akka eegamuufis inni cimsee kadhate. Kadhannaa isaa keessatti, warra kaayyoo waaqayyummaa irraa hir’atan wajjin of guutummaatti tokko godhee, cubbuu isaanii akka cubbuu mataa isaatti himate.” Prophets and Kings, 553, 554.